

פרשת אחרי-מות קדשים
"דַבֵּר אֶל-כָּל-עַדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא יט:ב)

הרמב"ם – ספר המצוות שורש הרביעי
 קדושים תהיו - מצווה כוללת הבאה לצוותינו לשמור את כל מצוות התורה ולהישמר מפני כל דבר שנאסר לנו, ואינו מתכוון לעשייה או לאי עשייה מסויימת:

שאינן ראוי למנות הציוויים הכוללים מהתורה כולה. הנה יבואו בתורה ציוויין ואזהרות אינן בדבר מיוחד, אבל יכללו המצוות כולן, כאילו יאמר: עשה כל מה שציוויתוך לעשות, והיזהר מכל מה שהזהרתוך ממנו, או: לא תעבור דבר ממה שציוויתוך בו. אין פנים למנות הציווי הזה מצווה בפני עצמה שהוא לא יצווה לעשות מעשה מיוחד שיהיה מצוות עשה, ולא יזהיר מעשות מעשה מיוחד, שיהיה מצוות לא תעשה, וזה באומרו (שמות כ"ג, י"ג): "ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו": ונאמר (ויקרא י"ח ד): "ואת חקותי תשמרו, "את משפטי תעשו": (שם שם, ל): "ושמרתם את משמרתני" ורבים כאלה.

וכבר טעו בשורש הזה גם כן, עד שמנו "קדושים תהיו" מצווה מכלל מצוות עשה. ולא ידעו שאמרו "קדושים תהיו" וכן (ויקרא כ', ז'): "והתקדשתם והייתם קדושים" הם ציוויים לקיים כל התורה, כאילו יאמר: היה קדוש בעשותך בכל אשר ציוויתוך, ונזהר מכל מה שהזהרתוך ממנו.

רש"י

"קדושים תהיו": הוּו פירושים מן העריות ומן העברה שכל מקם שאתה מוצא גדר ערוה - אתה מוצא קדושה. "אישה זונה וחללה לא יקחו ... אני ה' מקדשכם" (ויקרא כ"א, ז-ח): "ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו" (שם שם, טו).

הרמב"ן

...והעניין - כי התורה הזהירה בעריות במאכלים האסורים והתירה הביאה איש באישתו ואכילת הבשר והיין, אם כן - ימצא בעל התאוה מקום להיות שטוף בזימת אשתו או נשיו הרבות, ולהיות בסובאי יין בזוללי בשר למו (המליצה לקוחה ממשלי כ"ג, כ), וידבר כרצונו בכל הנבלות, שלא הוזכר איסור זה בתורה והנה יהי נבל ברשות התורה.

לפיכך בא הכתוב אחרי שפירט האיסורים שאסר אותם לגמרי וציווה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות: "...ולא ישמש אלא כפי הצריך בקיום המצווה ומינו, ויקדש עצמו מן היין במיעוטו כמו שקרא הכתוב הנזיר-"קדוש", ויזכור הרעות הנזכרות ממנו (התוצאות הרעות הבאות משתייה מרובה) בתורה בנוח ובלוט... וגם ישמור פיו ולשונו מהתגאל בריבוי האכילה הגסה ומן הדיבור הנמאס (נבול פה), כעניין שהזכיר הכתוב "וכל פה דובר נבלה" (ישעיה ט, ט"ז) ויקדש עצמו בזה עד שיגיע לפרישות...

- הנה - אם כן - פסוקינו "קדושים תהיו" מוסיף דרישה הנוספת על כל הדרישות הכלולות בכל המצוות - דרישת פרישה בנוגע לעניינים שבין אדם לעצמו, בטהרתו. ואילו מצוות "ועשית הישר והטוב" מוסיפה על כל דיני התורה הכתובים את דרישתה בעניינים שבין אדם לחברו, בכל משאם ומתנם של בריות אלו עם אלו.

רש"ר הירש

....אכן מצוות קדושים תהיו מצווה על הדרגה העליונה המוחלטת של שלמות אנושית מוסרית (השווה פי' בראשית ב, ג); ובדין שתיאמר אל כל אחד בפירושו. כל אדם - ללא הבדל מעמד ומין, גיל וגורל - נועד להשיג את הדרגה המוסרית העליונה; אין אדם, שקריאה זו פונה אליו בייחוד. כולנו חייבים להיות קדושים. קדושה - להיות מוכן ומזומן לכל מעשה טוב; ואין אדם מגיע למידה זו, אלא אם כן נפשו חדורה מוסריות צרופה; ונמצא, שהיפוכו של הטוב - הנטייה אל הרע - שוב אין לו מקום בנפשו. מאמר חז"ל בתורת - כהנים - "קדושים תהיו: פרושים תהיו"... מצביע על הדרך המביאה לידי קדושה; כי רבה העבודה המוטלת על כל אחד - כדי להשיג את מעלת הקדושה. קדושה נקנית על - ידי שליטה בכל הכוחות והכשרונות - ובכל הגירויים והנטיית הקשורים לאלה - להיות מוכן ומזומן לעשות את רצון ה'. שליטת האדם בעצמו היא האמנות העליונה המסורה בידי אדם; משמעותה איננה להזניח ולנוון, להמית ולהשמיד אף אחד מכוחותיו וכשרונותיו. כל הכוחות והכשרונות שניתנו לאדם - מן הרוחנית ועד החושנית שבהם - כשלעצמם אין בהם לא רע ולא טוב. כולם ניתנו למטרות געלות - לעשות בהם את רצון ה' עלי אדמות. התורה מציבה להם מטרה חיובית - וגבול שלילי. בשירות אותה מטרה ולפנים מאותו גבול הרי הכל קדוש וטוב; אך משפנה אדם מאותה מטרה ויצא מאותו גבול - כבר נכנס לתחום הרע. אולם אותה אמנות מוסרית עילאית נקנית - ככל אמנות - רק בכוח ההרגל. יש לאמן את כוח הרצון המוסרי לשלוט בנטיית הלב. אך אל לו לאדם להיכנס לגבול האסור לצורך האימונים האלה; שכן אם ייכשל שם, כבר נמצא עובר עבירה; אלא ינסה ויאמץ את כוח רצונו בתחום המותר בלבד; יתגבר על נטיות מותרות, הקרובות לאסורות; כך יקנה את כוח השליטה בעצמו; ישעבד לעצמו את כל כוחותיו וכשרונותיו - לעשות בהם את רצון ה'. איש איש על - פי תכונותיו המיוחדות - בנפשו פנימה יחנך את נפשו; יתאמן בצנעה - ורק הוא יידע על כך.

ספר מסילת ישרים פרק כו

והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות ענייני קדושה ממש, וסימניך אכילת קדושים שהיא עצמה מצות עשה, ואמרו ז"ל (ספרא): כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ותראה עתה הפרש שבין הטהור לקדוש: הטהור, מעשיו החומרים אינם לו אלא הכרחים, והוא עצמו אינו מתכוין בהם אלא על צד ההכרח, ונמצא שעל ידי זה יוצאים מסוג הרע שבחומריות ונשארים טהורים, אך לכלל קדושה לא באו, כי אילו היה אפשר בלתם, כבר היה יותר טוב.

הרב עמיטל

לאור מילות הפתיחה של הפרשה, "קדושים תהיו", ובעקבות דבריו של רש"י, שמדובר בפרשה שרוב גופי תורה תלויים בה, היינו מצפים למצוא בהמשך הפרשה

מצוות הקשורות לחווייה ולדבקות בקב"ה, מצוות המביאות את האדם לקדושה והתעלות. תחת זאת, מופיעות בהמשך הפרשה מצוות אחרות לגמרי: "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו, אני ה' אלוהיכם. אל תפנו אל האלילים, ואלהי מסכה לא תעשו לכם, אני ה' אלוהיכם" (ג-ד).

למורא אב ואם ולאיסור עשיית מלאכה בשבת אין לכאורה דבר עם חווייה ודבקות, והאיסור לעבוד עבודה זרה רחוק מכך עוד יותר: האם אדם הופך להיות קדוש בכך שאינו עובד עבודה זרה?

גם בהמשך הפרשה קשה למצוא מצוות המתקשרות לחווייה והתעלות, ובמקומן מופיעות מצוות רבות שבין אדם לחברו, כמו מתנות עניים, אהבת הרע, איסור רכילות וגנבה, ועוד.

נראה שהתורה רצתה להעביר כאן מסר חשוב: קודם שהאדם רוצה להתקדש ולהידבק בקב"ה, עליו לקיים קודם כל מצוות בסיסיות, ולהתנהג כראוי אל הסובבים אותו. ...אדם הופך להיות קדוש בעצם העובדה שהוא מקיים את כל המצוות ונשמר מכל האיסורים. אין צורך לרוץ ולחפש חוויות רוחניות במקומות אחרים. מי שיפרוש מענייני העולם הזה כדי לחפש חוויות, לא יוכל לכבד את הוריו. אדם יהיה קדוש דווקא עי"ז שיעסוק בענייני העולם הזה, ויתייחס כראוי אל הסובבים אותו. התורה מזהירה מפני הפיתוי לחשוב, שניתן להשיג משהו באמצעות חיפוש תמידי של חוויות רוחניות....אדם צריך קודם כל להיות בתוך העולם, לקיים מצוות בסיסיות ולהתנהג כראוי עם הסובבים אותו, ורק אחר כך לחפש התעלות וחוויות רוחניות....

מאור ושמש

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוּשִׁים תְּהִיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו'. ופירש רש"י ז"ל מלמד שנאמרה פרשה זו בְּהַקְהָל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה. קדושים תהיו - הווי פרושים וכו'. ודברי רש"י צריכים ביאור, מה מלמדנו בזה שפרשה זו נאמרה בְּהַקְהָל. ועוד, מסתמא כל המצוות הנוהגות בכללות ישראל נאמרו בְּהַקְהָל.

ונראה בזה, דהנה הרמב"ם כתב בהלכות דעות (פ"ו ה"א) אם איש הישראלי דר באיזה מקום שיש בו דעות רעות ומנהיגים לא טובים, צריך לברוח מן המקום ההוא, וצריך לילך ממקום למקום וממדינה למדינה עד שיבא למקום תורה ודעות ישרות ומנהיגים טובים - שם יקבע מקום מנוחתו. ואם אינו מוצא שום מקום אשר ייטיב לו - צריך להתבודד במדברות וביערות כדי שיברח מדעות רעות ומאנשי רשע. והאמת הוא, שכן צריך האדם לברוח ליערות, ולפרוש עצמו מן קמון עם, כדי שינצל מדעות רעות וממעשים רעים; אך זאת אינו מועיל אלא להנצל מן הדברים המעכבים עבודת השם יתברך, אבל להשיג הקדושה העליונה - אינו זוכה עד שידבק עצמו אל אנשי השם - עובדי ה' באמת, ולהשתתף עמם יחד בעבודה רבה, הן בתפילה והן בלימוד התורה, ועיקר המצוות הכל יהיה בכנסיה יחד עם מבקשי ה' - ואז יוכל להשיג הקדושה העליונה. ולפי רוב העם המתקבצין יחד לעסק עבודת ה' - כן שורה עליהם הקדושה העליונה. כמו שאמרו חכמי המשנה (ברכות פ"ז מ"ג) לפי רוב הקהל כך הן מברכין, כי לפי רוב הקהל - כן משיגים הקדושה העליונה, שְׂבָרָב עִם הַדָּרַת מְלֶךְ (משלי יד כח). אבל אם האדם ירצה לפרוש עצמו מן הציבור ולהתבודד עצמו להתפלל ביחיד, או לשום עיקר עבודת ה' הנעשה בכנסיה יחד - בלתי אפשר שישוג הקדושה העליונה. ולא עוד, אלא שיוכל לנטות חלילה מרוב גופי תורה אם יתבודד עצמו ויפרוש מן הציבור, כמו שאיתא בגמרא (תענית ז א) על פסוק (ירמיהו נ לו)

חָרַב אֶל הַבָּדִים, ואיתא שם ולא עוד אלא שמתטפשים וכו' - שאי אפשר לשום נברא להיות ביחיד, זולת הבורא יתברך שהוא יחיד ומיוחד. וזהו אחד יחיד - שאינו אפשר לשום נברא להיות ביחיד אלא להבורא יתברך שמו, שהוא אחד יחיד ומיוחד, לכן צריך האדם לדבק עצמו עם עובדי ה', ולהיות בכנסיה יחד עמהם לכל עבודת הקודש. וזהו פירוש הפסוק; וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל כל עדת בני ישראל ופירש רש"י מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל פירוש, פרשה זו - של קדושים תהיו, בהקהל - היינו שאי אפשר לאדם שיזכה אל הקדושה, אלא אם כן שיהיה בכנסיה יחד עם הקהל בעבודת ה', מפני שרוב גופי התורה תלויין בה, דהיינו תפילה בציבור ודומיהן. וגמר אומר הכתוב קדושים תהיו - הווי פרושים פירוש, שבפרשה זו נצטוו ישראל להיות קדושים, ויוכל האדם לטעות שהפירוש הוא קדושים תהיו דהיינו שאם יתבודד עצמו ויפרוש עצמו מן הציבור - יזכה אל הקדושה, לכן נתחכם רש"י ופירש קודם לזה מלמד שפרשה זו נאמרה בהקהל דהיינו שאינו זוכה אל הקדושה אלא בהקהל עצמו עם הציבור מבקשי ה'. אבל מה שנצטוו להשמר מן הדברים המעכבים לעבודת ה' כנ"ל - לזה טוב התבודדות. ולזה מדייק רש"י מלמד שפרשה 'זו' של קדושים נאמרה בהקהל - 'זו' דוקא.

ר' יונתן אייבשיץ - תפארת יונתן

הרמב"ן בפרשת קדושים תהיו - "קדש עצמך במותר לך". אמנם כבר פירשתי כי להחמיר יותר מתוך התורה הוא אפשרות רחוקה, כי כבר כתב יוסיפון בן גוריון (יוסף פלאוויוס) בספרו לרומיים, שהיו בבית שני אנשים שהיו שוכנים ביערים מתבודדים וממש לא אכלו רק פרי עצי יער והיו נזירים מכל ענייני העולם, אבל הפרושים לא נחה דעתם בהם כלל וכלל. כי עובד ה' השלם צריך להיות דבריו ועסקיו נוח לה' ולבריות ולא להפריע נימוס יישוב העולם וחברת בני אדם והנהגת המדינה. ואילו היו כולם נזירים כאלה לא נתקיים נימוס וסדר טבע, ויכלה העולם ויאבד קשר האמה, ועל זה רמזו חז"ל: "יפה תורה עם דרך ארץ". ולכן כל הפרישות שיעשה האדם תהיה על זה הסוג, שיש אפשרות שתקיים אותה כל האומה. אבל הפרישות שאפשרית רק ליחיד ולא לאומה בכללה זה אינו בגדר השלמות, ודברים כאלה הרחיקו חכמי ישראל. וזהו כוונת המדרש: "פרשה זו נאמרה בהקהל", כי הקדושה במותר לך תהיה רק מה ששייך בהקהל.